

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

จุดประสงค์โดยทั่วไปในการดำเนินนโยบายการเงินและนโยบายเศรษฐกิจต่างๆก็คือ การทำให้เศรษฐกิจบรรลุเป้าหมายขั้นสุดท้าย (ultimate goals) ที่ประการ อันได้แก่ การจ้างงานเต็มที่ การมีเสถียรภาพของราคา การมีอัตราดอกเบี้ยเงินฝากสูง และ การได้ดุลยภาพในดุลการชำระเงิน ในขณะที่ในระบบเศรษฐกิจแบบที่มีการกระจายอำนาจการตัดสินใจให้เอกชนนั้น ธนาคารกลางไม่อาจควบคุมเป้าหมายขั้นสุดท้ายของเศรษฐกิจทั้งสี่ที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นได้โดยตรง แต่สิ่งที่ธนาคารกลางสามารถควบคุมได้โดยตรงก็คือปริมาณของพันธบัตรรัฐบาลโดยผ่านกระบวนการ open market operation หรือการเข้ามาซื้อขายหลักทรัพย์ หรือการใช้เครื่องมือควบคุมโดยทางอ้อม ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงอัตราซื้อลดของธนาคารกลาง (discount rate หรือ bank rate) หรือการเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา (exchange rate) ซึ่งถ้ากระบวนการดำเนินนโยบายการเงินโดยอาศัยเครื่องมือทางการเงินเหล่านี้มีผลทันทีต่อรายได้ประชาชาติ การที่เราจะบรรลุเป้าหมายการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจก็จะทำได้ไม่ยาก แต่ในความเป็นจริงแล้ว การดำเนินนโยบายผ่านเครื่องมือทางการเงินเหล่านี้ไม่ได้มีผลต่อรายได้ประชาชาติหรือเป้าหมายขั้นสุดท้ายของเศรษฐกิจในทันที ผลของการกระทำดังกล่าวกว่าจะมีผลถึงระดับราคาและรายได้ก็ต้องอาศัยเวลา ซึ่งบางครั้งก็นานมาก อย่างไรก็ตามเรื่องเวลานี้คงไม่เป็นปัญหา ถ้าธนาคารกลางรู้แน่ชัดว่าเครื่องมือนโยบายการเงินจะกระทบต่อเป้าหมายขั้นสุดท้ายอย่างไรและเมื่อไร อย่างไรก็ตามในความเป็นจริงแล้ว ธนาคารกลางไม่มีความรู้อย่างแท้จริงในเรื่องผลและเวลาที่เครื่องมือนโยบายการเงินจะกระทบเป้าหมายขั้นสุดท้ายอย่างไรและเมื่อไร ดังนั้นในการดำเนินนโยบายการเงิน ธนาคารกลางจะแบ่งความสัมพันธ์ออกเป็นส่วนๆ ซึ่งในส่วนที่แบ่งออกมาธนาคารกลางมีความรู้ดีเกี่ยวกับความสัมพันธ์ดังกล่าว กล่าวคือ ธนาคารกลางมีความรู้ค่อนข้างดีเกี่ยวกับผลของเครื่องมือนโยบายการเงินต่อเงินสำรอง (reserves) ผลของเงินสำรองต่ออุปทานของเงิน และอุปทานของเงินต่อรายได้ประชาชาติ ในกรณีที่การดำเนินนโยบายการเงินออกนอกเป้าหมาย ธนาคารกลางก็สามารถเข้ามาแก้ไขได้โดยง่าย ยกตัวอย่างเช่น เกิดมีปัจจัยอื่นๆนอกเหนือจากอุปทานของเงินเริ่ม

แสดงผลต่อรายได้ประชาชาติ ธนาคารกลางก็อาจปรับเป้าหมายอุปทานของเงิน เป้าหมายเงิน
สำรอง และการใช้เครื่องมือทางการเงินได้โดยง่าย

งานวิจัยนี้จึงเน้นให้เห็นถึงความสามารถหรือประสิทธิผลของเครื่องมือนโยบายการเงิน
ต่อการควบคุมเป้าหมายขั้นสุดท้ายของเศรษฐกิจและกระบวนการปรับตัวของการดำเนินนโยบาย
เพื่อนำไปสู่เป้าหมายนั้นๆ โดยอาศัยการประยุกต์ใช้กับทฤษฎีคณิตศาสตร์ออปติมัลคอนโทรล (linear
optimal control theory) ซึ่งมีหลักการทางทฤษฎีอยู่ว่า “ภายใต้ข้อจำกัดของโครงสร้างทาง
เศรษฐกิจขณะใดขณะหนึ่ง ทำอย่างไรที่จะควบคุมภาวะการณ์ทางเศรษฐกิจให้มีความใกล้เคียงกับ
ภาวะที่เราต้องการ หรือเป็นไปตามที่เราตั้งเป้าหมายไว้ให้มากที่สุด ถ้าเราสามารถทำให้สอง
สถานการณ์ดังกล่าวมีความใกล้เคียงกันมากขึ้นเท่าใด ก็เท่ากับบรรลุวัตถุประสงค์ของการควบคุม
ได้มากขึ้นเท่านั้น”

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. ศึกษาการประยุกต์ใช้ทฤษฎีคณิตศาสตร์ออปติมัลคอนโทรลเพื่อควบคุมเสถียรภาพของ
ระบบเศรษฐกิจ
2. ศึกษาศักยภาพของเครื่องมือนโยบายการเงินในการบรรลุเป้าหมายนโยบายการเงิน

ขอบเขตของการศึกษา

1. วิธีการศึกษาจะเป็นการศึกษาในเชิงปริมาณ โดยสร้างแบบจำลองเศรษฐกิจมหภาค
ขนาดเล็กของประเทศไทย ในขอบเขตช่วงเวลาของข้อมูลรายไตรมาส ตั้งแต่ พ.ศ. 2532 - 2537
และสอดคล้องกับทฤษฎีคณิตศาสตร์ออปติมัลคอนโทรล

2. การศึกษาศักยภาพของเครื่องมือนโยบายการเงิน ได้แก่ อัตราดอกเบี้ยเงินให้สินเชื่อ
ของธนาคารแห่งประเทศไทยแก่ธนาคารพาณิชย์ (bank rate) อัตราซื้อลดหลักทรัพย์ในตลาดซื้อ
คืน (repurchase rate) และอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา (exchange rate) เพื่อบรรลุเป้าหมายนโยบาย
การเงิน ได้แก่ การมีเสถียรภาพของระดับราคาสินค้า การมีการจ้างงานเต็มที่ การมีความจำเป็นทาง
เศรษฐกิจเพียงพอ และการมีความสมดุลในดุลการชำระเงิน ทำการศึกษาในช่วงไตรมาสที่หนึ่งถึง
ไตรมาสที่สี่ พ.ศ. 2537

แหล่งข้อมูลที่ประกอบการศึกษา

การสร้างแบบจำลองอาศัยข้อมูลอนุกรมเวลา(time series) เป็นรายไตรมาส ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532 - 2537 จากเอกสารของหน่วยงานต่างๆ ได้แก่ ธนาคารแห่งประเทศไทย ธนาคารพาณิชย์ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

วิธีดำเนินการศึกษา

วิธีดำเนินการศึกษา ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. การสร้างแบบจำลองและประมาณค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปร

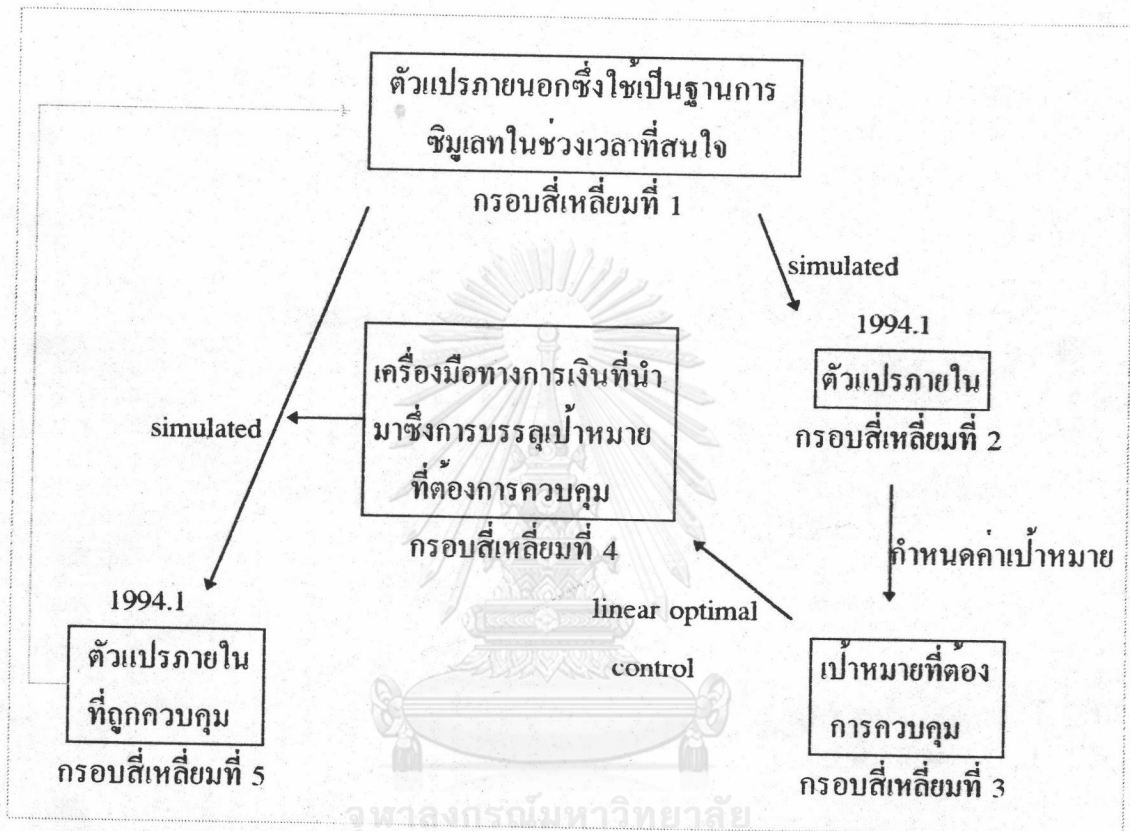
การสร้างแบบจำลองสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา และสอดคล้องกับทฤษฎีลิเนียร์ออปติมัลคอนโทรล โดยที่แบบจำลองจะต้องมีลักษณะเชิงเส้นตรงในตัวแปร (linear in variable) นั่นคือ ตัวแปรภายในจะต้องอยู่ในรูปกำลังหนึ่ง และต้องไม่อยู่ในรูปผลคูณหรือผลหารกับตัวแปรภายในระบบตัวอื่นๆ

การประมาณค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปร (estimation) ในแต่ละสมการของระบบสมการ (simultaneous equation) ด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุดสองครั้ง (two stage least square : 2SLS) หลังจากนั้นจะทดสอบความเหมาะสมและความสามารถในการอธิบายของตัวแปรภายนอก (exogeneous variables) ที่มีต่อตัวแปรภายใน (endogeneous variables) ในแต่ละสมการจากค่าทางสถิติ ได้แก่ R^2 (coefficient of determination), T-test, F-test, Durbin-Watson statistic และ Durbin-h statistic ตลอดจนเครื่องหมายแสดงทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ พร้อมทั้งทดสอบความสามารถในการพยากรณ์ของระบบสมการด้วยวิธี Historical simulation test (Pindyck R.S. and Rubinfeld D.L., 1991) ซึ่งพิจารณาได้จากค่า RMSPE (Root Mean Square Percent Error) และค่า U (Theil's Inequality Coefficient)

2. การใช้ทฤษฎีออปติมัลคอนโทรลเพื่อหาตัวแปรเครื่องมือนโยบายการเงินในการควบคุมเป้าหมายการมีเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจ

หลังจากที่ระบบสมการของแบบจำลองมีความเหมาะสมในการพยากรณ์และใช้ในการวิเคราะห์ได้ดี จะถูกจำแนกสัมประสิทธิ์ของตัวแปรในแต่ละสมการของระบบสมการออกเป็น 4 ประเภท คือ สัมประสิทธิ์ของตัวแปรภายใน (ตัวแปรเป้าหมายของระบบเศรษฐกิจ) ตัวแปรภายในในอดีต ตัวแปรภายนอกที่ใช้เป็นเครื่องมือทางการเงิน และ ตัวแปรภายนอกอื่นๆที่เหลือ จัด

รูปเมตริกซ์สมการเป็นเมตริกซ์สมการลดรูป โดยให้สมการที่มีตัวแปรภายในที่เป็นตัวแปรเป้าหมายของระบบเศรษฐกิจเป็นเมตริกซ์สมการหลักสำหรับการศึกษา^{*} ก่อนที่จะนำไปคำนวณหาตัวแปรเครื่องมือนโยบายการเงิน^{**} จากนั้นจึงนำตัวแปรเครื่องมือนโยบายการเงินกลับเข้าสู่สมการหลักเพื่อพิจารณาเป้าหมายของระบบเศรษฐกิจจากการใช้เครื่องมือนโยบายการเงินนั้นๆ^{***} และใช้เป็นฐานการคำนวณหาเครื่องมือนโยบายการเงินในช่วงเวลาถัดไป ดังนี้[†]

ภาพประกอบ 1.1 ขั้นตอนการศึกษาการใช้เครื่องมือนโยบายการเงินเพื่อควบคุมเป้าหมายของระบบเศรษฐกิจ

^{*} พิจารณา สมการที่ 1 บทที่ 2 หน้า 12 ประกอบ

^{**} พิจารณา สมการที่ 7 บทที่ 2 หน้า 15 ประกอบ

^{***} พิจารณา สมการที่ 8 บทที่ 2 หน้า 15 ประกอบ

[†] พิจารณา บทที่ 2 หน้า 7-15 ประกอบ

อธิบายดังนี้ ตัวแปรเป้าหมายเศรษฐกิจซึ่งเป็นตัวแปรภายในของระบบสมการในช่วงเวลา 1994.1 ซึ่งได้จากการจำลองโดยอาศัยตัวแปรภายนอกต่างๆ (กรอบสี่เหลี่ยมที่ 2 และกรอบสี่เหลี่ยมที่ 1) ถูกนำมาอ้างอิงในการกำหนดค่าเป้าหมายที่ต้องการในลักษณะของเปอร์เซ็นต์ของอัตราการเปลี่ยนแปลงระหว่างช่วงเวลา t และ $t-1$ ของตัวแปรเป้าหมาย (กรอบสี่เหลี่ยมที่ 3) จากนั้นจึงอาศัยกรอบของทฤษฎีลิเนียร์ออปติมิซคอนโทรลคำนวณค่าตัวแปรเครื่องมือที่จะนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ (กรอบสี่เหลี่ยมที่ 4) ก่อนที่จะนำตัวแปรเครื่องมือที่คำนวณได้ดังกล่าวรวมกับตัวแปรภายนอกอื่นๆไปทำการจำลองอีกครั้งก็จะได้ตัวแปรเป้าหมายที่ถูกควบคุม (กรอบสี่เหลี่ยมที่ 5) และใช้เป็นฐานการจำลองในช่วงเวลาถัดไปที่ทำการศึกษา จากนั้นจึงทำการศึกษาประสิทธิผลการบรรลุเป้าหมายของระบบเศรษฐกิจ โดยเปรียบเทียบระหว่างเป้าหมายที่กำหนดและเป้าหมายที่ได้จากการจำลอง (กรอบสี่เหลี่ยมที่ 3 และกรอบสี่เหลี่ยมที่ 5) และทำการศึกษาระบวนการปรับตัวของระบบเศรษฐกิจเพื่อนำไปสู่เป้าหมาย (กรอบสี่เหลี่ยมที่ 2 และกรอบสี่เหลี่ยมที่ 5) พร้อมทั้งพิจารณาถึงขนาดของผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงเครื่องมือทางการเงินต่อการเปลี่ยนแปลง เป้าหมายเศรษฐกิจ โดยอาศัยสูตรการคำนวณดังนี้

ขนาดของผลกระทบ = $\frac{\text{อัตราการเปลี่ยนแปลงโดยเฉลี่ยของตัวแปรเป้าหมาย}}{\text{อัตราการเปลี่ยนแปลงโดยเฉลี่ยของตัวแปรเครื่องมือ}}$

$$\text{อัตราการเปลี่ยนแปลงโดยเฉลี่ย} = \sqrt{\frac{1}{T} \sum_{i=1}^T \left[\frac{y_i^s - y_i^a}{y_i^a} \right]^2}$$

เมื่อ y_i^s = ค่าจำลองของตัวแปรเป้าหมายหรือตัวแปรเครื่องมือที่ถูกควบคุม
(กรอบสี่เหลี่ยมที่ 5)

y_i^a = ค่าจำลองของตัวแปรเป้าหมายหรือตัวแปรเครื่องมือที่ไม่ถูกควบคุม
(กรอบสี่เหลี่ยมที่ 2)

T = จำนวนช่วงเวลาในการศึกษา

t = เวลา (ไตรมาสที่ 1994.1 - 1994.4)

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา

1. ทราบถึงประโยชน์และข้อจำกัดของการประยุกต์ใช้ทฤษฎีลิเนียร์ออปติมัลคอนโทรลกับการควบคุมสถานะแวดล้อมให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการ
2. ทราบถึงศักยภาพและแนวทางการใช้ประโยชน์ของเครื่องมือนโยบายการเงินต่อการควบคุมเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY